

Tekstboks 7.1. Wallersteins verdenssystemteori

Det moderne kapitalistiske verdenssystem – markedsøkonomien – stammer ifølge den amerikanske økonom og historiker **Immanuel Wallerstein** helt tilbage fra tiden omkring de store opdagelser (ca. år 1500). Siden da har det udviklet sig til nu at omfatte hele kloden.

Wallerstein er inspireret af Karl Marx' teori om konflikter mellem samfundsklasser. Men i stedet for klasser i et samfund ser Wallerstein på ulighed på et globalt plan. I sin analyse af den internationale arbejdsdeling arbejder Wallerstein med tre forskellige regioner: *kernestater*, *semiperiferi* og *periferi*, se figur 7.9. Han har altså i forhold til afhængighedsteoriene indskudt en "bufferzone" imellem center og periferi, nemlig semiperiferien. Men grundopfattelsen er den samme som i afhængighedsteoriene: Kernestaterne udnytter de to øvrige regioner,

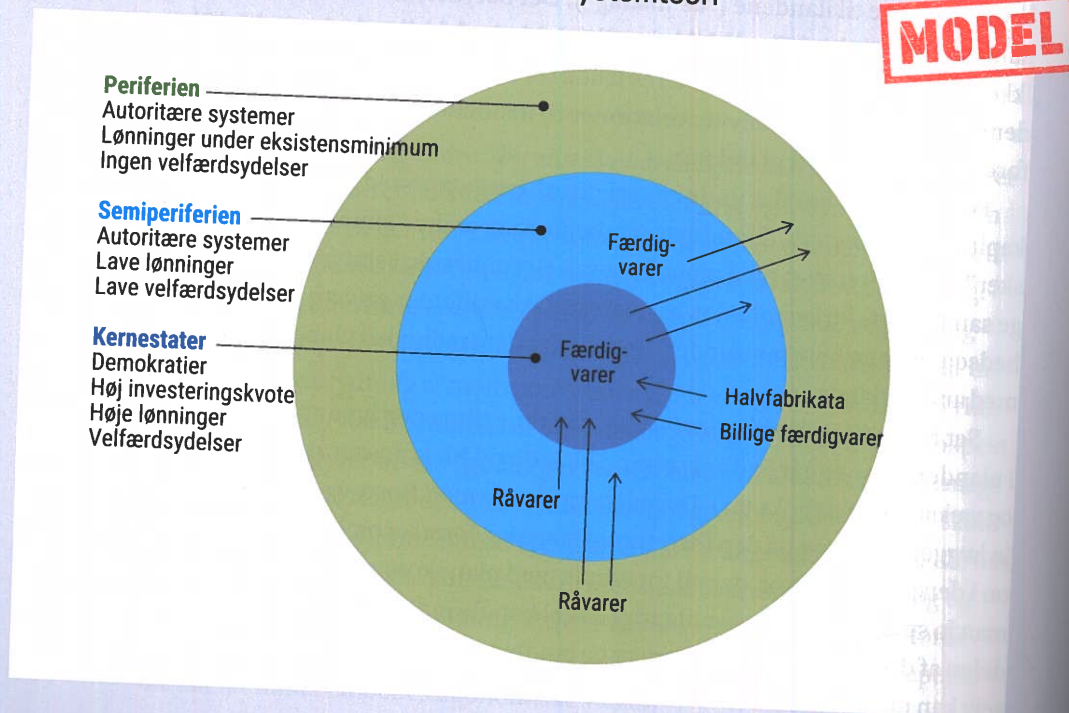
så alt overskud drænes ud af dem.

I den model, vi har opstillet i figur 7.9, kan du se, hvilke politiske og økonomiske egenskaber hver af de tre regioner har, samt hvilke handelsrelationer der er mellem dem.

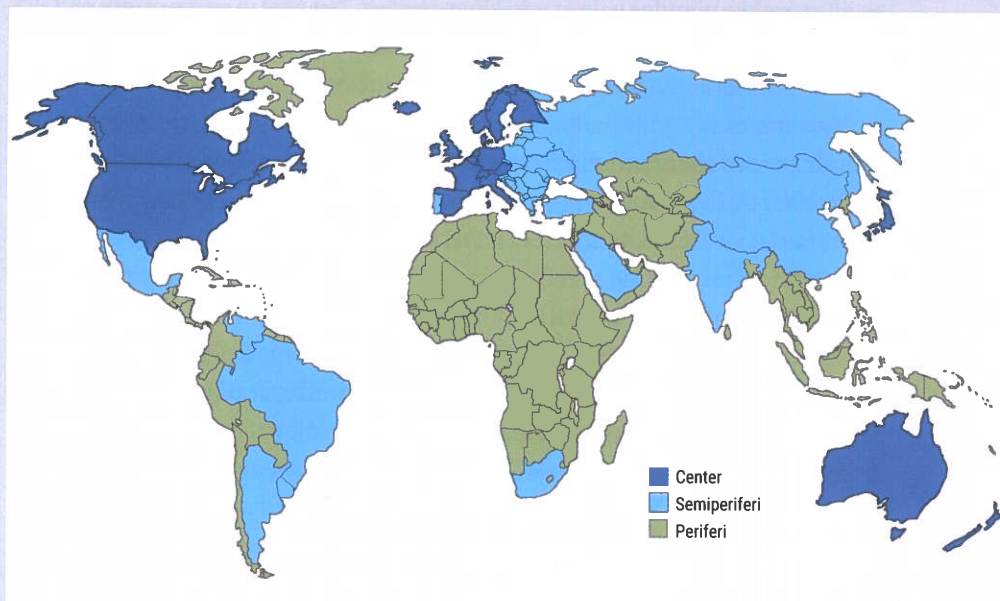
Kernestater er som regel demokratiske stater, der fokuserer på højteknologisk produktion, hvortil der kræves højtuddannet arbejdskraft, som kan opnå gode lønninger og velfærdsgoder. Lavteknologisk produktion outsources til semiperiferien. Der investeres relativt meget i forskning og udvikling af nye produkter.

Semiperiferien består af lande, der fokuserer på masseproduktion af billige industrivarer eller udfører delprocesser i kernestaternes produktionskæde, fx bilsamlefabrikker. Hertil anvendes overvejende ufaglært arbejdskraft til små lønninger og med

Figur 7.9. Model af Wallersteins verdenssystemteori

Figur 7.10. Wallersteins verdenssystem omkring år 2000

begrænsede velfærdsydelse. Landene i semiperiferien er ofte autoritære politiske systemer.

Endelig består **periferien** af lande, der primært udvinder råstoffer eller producerer landbrugsvarer. Arbejdskraften har et meget lavt uddannelsesniveau, elendige lønninger og ingen velfærdsydelse. Også disse lande har som regel autoritære styreform.

I figur 7.10 kan du se, hvordan verdenssystemet så ud omkring år 2000. Kernestaterne var først og fremmest *triaden* USA, Vesteuropa og Japan. Disse tre kerneområder havde hver for sig store semiperiferier i "baglandet", som kunne stå for samling af biler mv. Den vigtigste semiperiferi var for USA Mexico og Brasilien, for Vesteuropa var det Østeuropa (og Kina), og for Japan var det Kina og Indien.

Wallerstein opfatter ikke verdenssystemet som statisk. Landene har mulighed for

at bevæge sig mellem de tre regioner. Siden år 1500 har der således været en række forskellige kernestater, først Spanien og Portugal, senere Holland og Storbritannien, og efter 2. verdenskrig USA, som gradvist blev suppleret af Vesteuropa og Japan.

Kritikken af Wallersteins teori går bl.a. på, at hans definitioner af de tre regioner er for uskarpe og løse. Hvor skal man fx aktuelt indplacere Kina, der jo nu har verdens næststærkeste økonomi? I kernen eller semiperiferien? Og tilsvarende placeringproblemer gælder en række andre lande. Fra marxistisk side er man helt enig i hans analyse af kernens udbytning af de øvrige regioner, men man savner en strategi for, hvordan systemet kan ændres til et mere ligeværdigt system for rige og fattige stater.